

Korzyści z podejrzliwości, czyli o wiarygodności informacji

WIEDZA W PIGUŁCE

Czasami zdobyta przez nas informacja nie jest rzetelna. Czasem jest zwykłą plotką, czasem zawiera tylko część prawdy. Takie doświadczenia uczą krytycznego podejścia do informacji oraz tego, że zawsze należy sprawdzić ich wiarygodność. Szczególnie, jeśli zależy od nich ocena w szkole albo czyjeś dobre imię.

Rzadko kiedy zdarzają się bezstronne artykuły, a i one przekazują tylko wybrane informacje na dany temat. Np. dziennikarze opisują pewne fakty, a pomijają inne. W ten sposób wpływają na to, jak oceniamy przedstawiane sytuacje.

Większość materiałów dostępnych w internecie zawiera opinie ich autorów. Nawet jeśli na pierwszy rzut oka artykuł jest informacyjny, podczas uważnej lektury odkryjesz subiektywny punkt widzenia.

Oddzielenie opinii od faktów jest kluczowe w krytycznej ocenie tekstów. Pozwala na zbliżenie się do prawdy i umożliwia wyrobienie własnej opinii na dany temat, a w dorosłym życiu ustrzeże cię przed manipulacjami.

Zlewanie się informacji i opinii łatwo zaobserwować w reklamach. Z jednej strony opowiadają one o produkcie — np. że szampon jest przeciwłupieżowy. Z drugiej zaś przedstawiają subiektywną ocenę: że jest skuteczny czy najlepszy. Warto zwrócić uwagę na pojawianie się takich oceniających określeń przy czytaniu różnych tekstów.

Często potrzebujemy opinii innych, by podjąć jakąś decyzję. Wówczas musimy wybierać spośród wielu wypowiedzi tę, którym zaufamy. Sposoby na ocenę wiarygodności oraz użyteczności opinii i informacji są podobne. Oto najważniejsze z nich:

- Oceń, czy uzyskany materiał zawiera poszukiwane informacje.
- Sprawdź wiarygodność źródła, np. serwisu internetowego, na którym umieszczony jest tekst. Czy zwykle publikują tam godni zaufania autorzy? Czy źródło jest często aktualizowane?
- Rozpoznaj autora. Czy jego wiedza jest pogłębiona? Czy jest rzetelny? Czy stara się być bezstronny, opowiada o różnych punktach widzenia? Czy nie miałby korzyści z zaciemniania prawdy?
- Zbadaj odniesienia. Czy autor powołuje się na rzetelne źródła?
- Sprawdź, czy tekst nie zdezaktualizował się. Kiedy został zamieszczony lub wydany?
- Oceń, czy tekst jest ładnie i poprawnie napisany. Zwykle duża wiedza idzie w parze z wysoką kulturą językową.

ZADANIA SPRAWDZAJĄCE

Zadanie 1.

Wskaż, w jaki sposób można zweryfikować informacje i opinie pochodzące z danych źródeł (odpowiedzi poprawnych może być więcej niż jedna):

1. artykuł z Wikipedii o fotosyntezie

- ☐ encyklopedia PWN
 - ☐ informacje znalezione na blogu
 - ☐ artykuł w książce specjalistycznej
 - ☐ opinia kolegi
2. wiadomość z forum internetowego o najnowszych modelach iPhone'a
- ☐ opinia kolegi
 - ☐ Wikipedia
 - ☐ gazeta codzienna
 - ☐ artykuł w magazynie dotyczącym technologii
3. opinia kolegi na temat nowości filmowej
- ☐ gazeta codzienna zawierająca recenzje filmowe
 - ☐ forum internetowe
 - ☐ blog poświęcony filmom
 - ☐ youtube.com
4. informacje otrzymane od nauczyciela dotyczące znaczenia bitwy pod Grunwaldem
- ☐ Wikipedia
 - ☐ encyklopedia PWN
 - ☐ opinia kolegów z klasy
 - ☐ praca naukowa poświęcona bitwie pod Grunwaldem
5. przepis kulinarny znaleziony na blogu
- ☐ opinia rodziców
 - ☐ przeglądarka Google
 - ☐ encyklopedia PWN
 - ☐ książka kucharska
6. opinie na temat stylu gry polskiej reprezentacji w piłkę nożną zamieszczone w felietonie opublikowanym w tygodniku
- ☐ magazyn poświęcony piłce nożnej
 - ☐ opinia kolegów
 - ☐ opinia nauczyciela
 - ☐ inny felieton na ten sam temat opublikowany w tej samej gazecie

SŁOWNICZEK

- **obiektywność informacji:** brak naznaczenia informacji osobistym doświadczeniem autora jej przekazu, jego poglądami czy subiektywnym punktem widzenia. Całkowita obiektywność to sytuacja idealna, niemal nigdy niemożliwa do spełnienia.
- **wiarygodność informacji:** stopień, w jakim informacja jest godna zaufania.
- **źródło informacji:** obiekt przekazujący informację. Źródła informacji mogą być drukowane (np. książki, mapy), elektroniczne (strony www, blogi, fora internetowe) lub osobowe (inne osoby, od których możemy się czegoś dowiedzieć). Do każdego źródła należy odnosić się krytycznie, badać jego wiarygodność.

Tekst: Urszula Dobrowolska, scenariusz: Michał Wysocki, konsultacja merytoryczna: Justyna Jasiewicz. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/korzysci-z-podejrzliwosci-czyli-o-wiarygodnosc-informacji/>.

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Cyfrowa Przyszłość, dofinansowanego ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Podstawa programowa:

Język polski, III poziom edukacyjny
Cele kształcenia

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.
II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.

Wiedza o społeczeństwie, III poziom edukacyjny
Cele kształcenia
I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.
Treści nauczania
Środki masowego przekazu.

Informatyka, III poziom edukacyjny
Cele kształcenia
II. Wyszukiwanie, gromadzenie i przetwarzanie informacji z różnych źródeł; opracowywanie za pomocą komputera: rysunków, tekstów, danych liczbowych, motywów, animacji, prezentacji multimedialnych.

Nowa podstawa programowa:

Język polski, VII-VIII klasa
Treści nauczania
Uczeń wyszukuje w tekście potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu publicystycznego, popularnonaukowego lub naukowego.
Uczeń porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie.
Uczeń gromadzi i porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi; redaguje plan kompozycyjny własnej wypowiedzi.
Uczeń rzetelnie, z poszanowaniem praw autorskich, korzysta z informacji.
Uczeń rozwija umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy.
Uczeń rozwija nawyki systematycznego uczenia się.
Uczeń rozwija umiejętność krytycznego myślenia i formułowania opinii.

Informatyka, VII-VIII klasa
Treści nauczania
Uczeń ocenia krytycznie informacje i ich źródła, w szczególności w sieci, pod względem rzetelności i wiarygodności w odniesieniu do rzeczywistych sytuacji, docenia znaczenie otwartych zasobów w sieci i korzysta z nich.

Język polski, liceum i technikum
Treści nauczania
porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach.
korzysta z literatury naukowej lub popularnonaukowej;
dokonuje krytycznej selekcji źródeł.
gromadzi i przetwarza informacje, sporządza bazę danych.
korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość.